

Betänkandet ”En moderniserad radio- och tv-lag – genomförande av ändringar i AV-direktivet” (SOU 2019:39)

TU – Medier i Sverige har tagit del av rubricerat betänkande och får anföra följande. Yttrandet följer, i de delar TU yttrar sig, betänkandets kapitelindelning.

Sammanfattning

- TU förordar självreglering framför samreglering.
- TU tillstyrker förslaget om att möjliggöra en medieetisk prövning i fråga om respekt för privatlivet för etermedieföretagen genom att avstå från sådana villkor i sändningstillstånden. TU anser dock att, på sikt, en ändring av radio- och tv-lagen bör ske.
- TU ifrågasätter förenligheten av den föreslagna regleringen av videodelningsplattformar med YGL.
- TU anser att kraven på tillgängliggörande för funktionshindrade är angelägna, men måste beakta vad som är reellt ekonomiskt möjligt.
- TU ifrågasätter om ett krav på en programkvot om 30 procent för europeiska produktioner är förenligt med YGL.
- TU anser att nationella säkerhetsintressen ska kunna beaktas vid tillståndsprövning, men endast genom snävt utformade regler om ingripanden i efterhand.
- TU avstyrker förslaget om att en särskild avgift, i stället för vitesföreläggande, ska kunna åläggas den som inte följer ett beslut om tillgängliggörande för funktionshindrade.

Förutsättningar för samreglering och självreglering (5 kap)

I AV-direktivet anges att medlemsstaterna ska främja system för samreglering och/eller självreglering. I betänkandet förs också ett viktigt resonemang om förhållandet mellan just **samreglering (”co-regulation”) och självreglering (”self-regulation”)**. **Det kan konstateras att gränserna**

inte är knivskarpa, men från principiella utgångspunkter finns avgörande skillnader.

Samreglering är vanligare i andra länder än i Sverige även om företeelsen finns på framför allt det finansiella området. På medieområdet är samreglering mera främmande och låter sig inte i alla lägen, utan uttryckliga undantag, förenas med grundläggande tryck- yttrandefrihetsrättsliga principer.

Enligt TU:s mening är samreglering ett mjukare alternativ till lagstiftning, men likafullt en form som förutsätter ett nära förhållande mellan branscher/organisationer och statsmakten – och som också förutsätter statsmaktens godkännande.

Självreglering innebär däremot ett frivilligt åtagande i form av riktlinjer och andra åtgärder från en bransch/organisation – oberoende av statsmaktens gillande. Självfallet är staten suverän att gå in och lagstifta också på områden för självreglering, men den principiella skillnaden är här viktig eftersom avståndet till statsmakten med självreglerande system blir tydligare.

TU har 100 års positiva erfarenheter av självreglering genom det pressetiska systemet och anser att det har uppenbara fördelar framför samregleringssystem som skapar en närhet och beroenden till staten som inte alltid lämpliga.

Med detta sagt vill TU uttrycka en skepsis till de förslag om samreglering som föreslås i betänkandet och som anförtros Myndigheten för press, radio och tv samt Statens medieråd. Samreglering är ett tveksamt förhållningssätt och ett samspel som fortsatt bör vara undantag.

Det handlar visserligen om begränsade frågor av en mera administrativ och teknisk art (tvistlösningsmekanismer i vissa fall, former för framhävande av europeiska produktioner med mera), men beröringspunkterna i förhållande till vad som skyddas av yttrandefriheten – och därmed vad som alls är möjligt – finns där och frågan bör därför utredas ytterligare.

I betänkandet lämnas vidare förslag för att möjliggöra en utvidgning av det pressetiska systemet till ett självreglerande medieetiskt system som, i fråga om respekten för den enskildes privatliv, också omfattar radio- och tv-sändningar och etermediernas webbpubliceringar. Förslaget har sin

grund i en framställan från branschen och föreningen Utgivarna, där TU är en av huvudmännen.

TU tillstyrker förslaget som i korthet går ut på att staten avstår från att i sändningstillstånden ställa upp villkor gällande respekt för privatlivet, men samtidigt behåller möjligheten i radio- och tv-lagen att återgå till att göra så.

TU förordar därför – på sikt – det andra alternativ som utredningen övervägt och som innebär att staten släpper greppet genom att möjligheten att ställa villkor om respekt för den enskildes privatliv tas bort från radio- och tv-lagen. Som uttryck för självreglering är en sådan ordning rakare.

Videodelningsplattformstjänster (6 kap)

Ändringarna i AV-direktivet innebär en utvidgning av tillämpningsområdet till att även omfatta så kallade videodelningsplattformstjänster. Utredningens förslag innebär att **leverantörer av sådana tjänster åläggs att vidta vissa ”lämpliga åtgärder”** - till exempel flaggnings- och varningssystem – för att bland annat skydda minderåriga från skadligt innehåll och allmänheten från innehåll som uppmanar till våld, hat och terroristbrott.

Det är åtgärder som kan stå i konflikt med såväl den allmänna yttrandefriheten som den särskilda yttrandefriheten i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). I det sistnämnda fallet bedömer utredningen – i en analys på en och en halv sida – att det inte är uteslutet att innehåll på videodelningsplattformar kan omfattas av YGL, men anser ändå att det är möjligt att införa regler, så länge de inte är mer långtgående än vad som gäller för tv-sändningar och beställ-tv.

Enligt TU:s mening är det inte en hållbar metodik. Förhållandet till YGL måste bedömas för varje teknik eller tjänst i sig och inte via hägnet av en annan. Det råder också stor osäkerhet om omfattningen av grundlagsskyddat material på videodelningsplattformar.

Mediegrundlagskommittén (SOU 2016:58) fann att det inte kan uteslutas att massmedieföretagens avskilda ytor på sociala medier omfattas av grundlagsskyddet enligt YGL, vilket i så fall får en stor inverkan.

Enligt TU:s mening måste därför frågan om en eventuell reglering av videodelningsplattformar och eventuella konflikter i förhållandet till YGL utredas ytterligare.

Innehåll som uppmanar till våld, hat eller terroristbrott, skydd av minderåriga och krav på information (kap 7)

TU delar utredningens bedömning att befintliga straffbestämmelser i YGL/brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen (TF) och villkor i sändningstillstånden uppfyller AV-direktivets krav i fråga om innehåll som uppmanar till våld, hat och terroristbrott.

Skydd av minderåriga, krav på information och åtgärder för medie- och informationskunnighet (kap 8)

TU delar bedömningen att svensk rätt motsvarar AV-direktivets krav i fråga om skydd för minderåriga. Vad gäller förslaget om att uppdra till Statens medieråd att medverka till ett branschgemensamt system för information om skadligt innehåll hänvisar TU till vad som ovan anförts om samreglering och självreglering.

I betänkandet redovisas vidare de pågående statliga insatser som görs för att främja medie- och informationskunnighet (MIK). TU vill i det sammanhanget även erinra om den satsning och det arbete som branschen utför genom Mediekompass (www.mediekompass.se).

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och främjande av europeiska produktioner (kap 10-11)

I betänkandet föreslås att det ska vara möjligt att ställa krav på att program i beställ-tv som tillhandahålls via tråd ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, på samma sätt som i dag gäller vid annan distribution av beställ-tv.

TU delar självfallet tillgänglighetsambitionen. Samtidigt är det en realitet att många som sänder beställ-tv, särskilt i liten omfattning, saknar reella

ekonomiska förutsättningar att uppfylla tillgänglighetskraven. TU vill därför understryka vad som anförts i tidigare lagstiftningssammanhang om att behovet av tillgänglighet måste vägas mot en leverantörs finansiella förutsättningar och att det här kan finnas skäl att göra skillnad mellan public service och kommersiella företag.

Ett sådant förhållningssätt måste också prägla synen på de administrativa krav som föreslås om att upprätta handlingsplaner och om återrapportering av om hur kraven levts upp.

I fråga om främjandet av europeiska produktioner föreslås att den som sänder beställ-tv via tråd ska se till att minst 30 procent utgörs av europeiskt ursprung och att framhäva detta.

Förslaget ter sig problematiskt från yttrandefrihetssynpunkt i förhållande till det redaktionella oberoendet. Etableringsfriheten för trådsändningar i YGL har därtill tidigare inte medgett ett sådant krav. Genom det undantag som infördes i YGL 1 januari 2019 medges förvisso en sådan inskränkning, men TU vill starkt ifrågasätta en så omfattande inskränkning som en skarp kvot på 30 procent utgör. Behovet av flexibla lösningar för tv-bolagen – snarare än procentsatser – talar också mot detta.

Tillsynsmyndigheternas oberoende (kap 12)

TU tillstyrker utredningens förslag om att oberoendet från statsmakterna bör stärkas genom att varken riksdagsledamöter, statsråd eller anställda i regeringskansliet ska kunna få vara ledamöter i Granskningsnämnden.

Översyn av radio- och tv-lagen utifrån ett nytt säkerhetsläge (kap 13)

Utredningen har haft att överväga hur nationella säkerhetsintressen kan säkerställas vid tillståndsprovningen för tv, text-tv och ljudradio.

TU tillstyrker bedömningen att åtgärder i detta syfte endast bör vara inriktade på en bedömning av sändningarnas innehåll och endast medge ingripanden i efterhand, till exempel genom återkallande av tillstånd. Hur en sådan återkallelsegrund närmare skulle kunna utformas ska

utredas vidare. Enligt TU:s mening måste en sådan bestämmelse utformas snävt och tydligt och med beaktande av det begränsade utrymme som YGL medger.

TU avvisar också bestämt varje annan lösning som innebär en bedömning redan i samband med tillståndsprövningen utifrån antaganden om kommande verksamheter. Det skulle, som utredningen konstaterar, utgöra en alltför stor inskränkning av yttrandefriheten.

Sanktioner (kap 17)

I betänkandets kapitel om sanktioner föreslås bland annat att den som inte följer ett beslut om skyldighet att tillgängliggöra tv-sändningar, beställ-tv eller sökbar text-tv, så att de blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, ska kunna åläggas att betala en särskild avgift.

En sådan direkt administrativ sanktionsavgift innebär en väsentlig skillnad jämfört med i dag, då sanktionen är ett föreläggande som kan förenas med vite, som döms ut först om föreläggandet inte följs.

TU avstyrker förslaget. Som ovan anförts i kommentar till kapitel 10 kan de reella möjligheterna att tillgängliggöra tv-sändningar av olika skäl variera och måste beaktas. För det andra är en särskild avgift en oproportionerlig kraftig sanktion som det ska krävas mycket starka skäl för att tillgripa. Några sådana skäl föreligger inte i en fråga där alla i grunden är överens om att tillgänglighet för funktionshindrade efter bästa förmåga bör främjas. Mot den bakgrunden avstyrker TU förslaget.

Stockholm 2019-11-22

TU – Medier i Sverige

Jeanette Gustafsdotter
VD

Per Hultengård
Jurist